

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ದ್ವಿನವತಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿನವತಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ಭರತೇನ ಭರದ್ವಾಜಾದ್ ಗಂತುಮನುಜ್ಞಾಗ್ರಹಣಂ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯಾಶ್ರಮೇ
ಗಮನಾಯ ಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಪರಿಚಯಗ್ರಹಣಂ ಮುನಯೇ ಮಾತ್ಮನಾಂ
ಪರಿಚಯಂ ದತ್ತ್ವಾ ತತಶ್ಚಿತ್ರಕೂಟಂ ಗಂತುಂ ಸಸೈನ್ಯಸ್ಯ ಭರತಸ್ಯ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ

ತತಸ್ತಾಂ ರಜನೀಂ ವ್ಯುಷ್ಯ ಭರತಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ |
ಕೃತಾತಿಥ್ಯೋ ಭರದ್ವಾಜಂ ಕಾಮಾದಭಿಜಗಾಮ ಹ || 2.92.1 ||

ತಮೃಷಿಃ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಾಂಜಲಿಮಾಗತಂ |
ಹುತಾಗ್ನಿಹೋತ್ರೋ ಭರತಂ ಭರದ್ವಾಜೋಽಭ್ಯಭಾಷತ || 2.92.2 ||

ಕಚ್ಚಿದತ್ರ ಸುಖಾ ರಾತ್ರಿಸ್ತವಾಸ್ಮದ್ವಿಷಯೇ ಗತಾ |
ಸಮಗ್ರಸ್ತೇ ಜನಃ ಕಚ್ಚಿದಾತಿಥ್ಯೇ ಶಂಸ ಮೇಽನಘ || 2.92.3 ||

ತಮುವಾಚಾಂಜಲಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಭರತೋಽಭಿಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ |
ಆಶ್ರಮಾದುಪನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಮೃಷಿಮುತ್ತಮತೇಜಸಂ || 2.92.4 ||

ಸುಖೋಷಿತೋಽಸ್ಮಿ ಭಗವನ್ ಸಮಗ್ರಬಲವಾಹನಃ |
ಬಲವತ್ತರ್ಪಿತಶ್ಚಾಹಂ ಬಲವಾನ್ ಭಗವಂಸ್ತ್ವಯಾ || 2.92.5 ||

ಅಪೇತಕ್ಲಮಸಂತಾಪಾಃ ಸುಭಿಕ್ಷಾಃ ಸುಪ್ರತಿಶ್ರಯಾಃ |
ಅಪಿ ಪ್ರೇಷ್ಯಾನುಪಾದಾಯ ಸರ್ವೇ ಸ್ಮ ಸುಸುಖೋಷಿತಾಃ || 2.92.6 ||

ಆಮಂತ್ರಯೇಹಂ ಭಗವನ್ ಕಾಮಂ ತ್ವಾಮೃಷಿಸತ್ತಮ |
ಸಮೀಪಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ಭ್ರಾತುರ್ಮೈತ್ರೇಣೇಕ್ಷಸ್ವ ಚಕ್ಷುಷಾ || 2.92.7 ||

ಆಶ್ರಮಂ ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಧಾರ್ಮಿಕಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಆಚಕ್ಷ್ಯ ಕತಮೋ ಮಾರ್ಗಃ ಕಿಯಾನಿತಿ ಚ ಶಂಸ ಮೇ || 2.92.8 ||

ಇತಿ ಪೃಷ್ಟ್ವಸ್ತು ಭರತಂ ಭ್ರಾತುರ್ದರ್ಶನಲಾಲಸಂ |
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಭರದ್ವಾಜೋ ಮಹಾತಪಾಃ || 2.92.9 ||

ಭರತಾರ್ಥತೃತೀಯೇಷು ಯೋಜನೇಷ್ಟಜನೇ ವನೇ |
ಚಿತ್ರಕೂಟಗಿರಿಸ್ತತ್ರ ರಮ್ಯನಿರ್ಝರಕಾನನಃ || 2.92.10 ||

ಉತ್ತರಂ ಪಾರ್ಶ್ವಮಾಸಾದ್ಯ ತಸ್ಯ ಮಂದಾಕಿನೀ ನದೀ |
ಪುಷ್ಪಿತದ್ರುಮಸಂಛನ್ನಾ ರಮ್ಯಪುಷ್ಪಿತಕಾನನಾ || 2.92.11 ||

ಅನಂತರಂ ತತ್ಸರಿತಶ್ಚಿತ್ರಕೂಟಂ ಚ ಪರ್ವತಂ |
ತಯೋಃ ಪರ್ಣಕುಟೀಂ ತಾತ ತತ್ರ ತೌ ವಸತೋ ಧ್ರುವಂ || 2.92.12 ||

ದಕ್ಷಿಣೇನ ಚ ಮಾರ್ಗೇಣ ಸವ್ಯದಕ್ಷಿಣಮೇವ ಚ |
ಗಜವಾಜಿಸಮಾಕೀರ್ಣಾಂ ವಾಹಿನೀಂ ವಾಹಿನೀಪತೇ || 2.92.13 ||

ವಾಹಯಸ್ವ ಮಹಾಭಾಗ ತತೋ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ರಾಘವಂ |
ಪ್ರಯಾಣಮಿತಿ ಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜರಾಜಸ್ಯ ಯೋಷಿತಃ || 2.92.14 ||

ಹಿತ್ವಾ ಯಾನಾನಿ ಯಾನಾರ್ಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪರ್ಯವಾರಯನ್ |
ವೇಪಮಾನಾ ಕೃಶಾ ದೀನಾ ಸಹ ದೇವ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರಯಾ || 2.92.15 ||

ಕೌಸಲ್ಯಾ ತತ್ರ ಜಗ್ರಾಹ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಚರಣೌ ಮುನೇಃ |
ಅಸಮೃದ್ಧೇನ ಕಾಮೇನ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಗರ್ಹಿತಾ || 2.92.16 ||

ಕೈಕೇಯೀ ತತ್ರ ಜಗ್ರಾಹ ಚರಣೌ ಸವ್ಯಪತ್ರಪಾ |
ತಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಗಮ್ಯ ಭಗವಂತಂ ಮಹಾಮುನಿಂ || 2.92.17 ||

ಅದೂರಾದ್ ಭರತಸ್ಯೈವ ತಸ್ಥೌ ದೀನಮನಾಸ್ತದಾ |
ತತ್ರ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಭರತಂ ಭರದ್ವಾಜೋ ಮಹಾಮುನಿಃ || 2.92.18 ||

ವಿಶೇಷಂ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಮಾತ್ಮನಾಂ ತವ ರಾಘವ |
ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಭರತೋ ಭರದ್ವಾಜೇನ ಧಾರ್ಮಿಕಃ || 2.92.19 ||

ಉವಾಚ ಪ್ರಾಂಜಲಿಭೂತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಂ ವಚನಕೋವಿದಃ |
ಯಾಮಿಮಾಂ ಭಗವನ್ ದೀನಾಂ ಶೋಕಾನಶನಕಶೀತಾಂ || 2.92.20 ||

ಪಿತುರ್ಹಿ ಮಹಿಷೀಂ ದೇವೀಂ ದೇವತಾಮಿವ ಪಶ್ಯಸಿ |
ಏಷಾಂ ತಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಂ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಾಂತಗಾಮಿನಂ || 2.92.21 ||

ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಷುವೇ ರಾಮಂ ಧಾತಾರಮದಿತೀರ್ಯಥಾ |
ಅಸ್ಯಾ ವಾಮಭುಜಂ ಶ್ಲಿಷ್ಟಾ ಯಾ ಸಾ ತಿಷ್ಠತಿ ದುರ್ಮನಾಃ || 2.92.22 ||

ಇಯಂ ಸುಮಿತ್ರಾ ದುಃಖಾರ್ತಾ ದೇವೀ ರಾಜ್ಞಶ್ಚ ಮಧ್ಯಮಾ |
ಕರ್ಣಿಕಾರಸ್ಯ ಶಾಖೇವ ಶೀರ್ಣಪುಷ್ಪಾ ವನಾಂತರೇ || 2.92.23 ||

ಏತಸ್ಯಾಸ್ತೌ ಸುತೌ ದೇವ್ಯಾಃ ಕುಮಾರೌ ದೇವವರ್ಣಿನೌ |
ಉಭೌ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶತ್ರುಘ್ನೌ ವೀರೌ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮೌ || 2.92.24 ||

ಯಸ್ಯಾಃ ಕೃತೇ ನರವ್ಯಾಘ್ರೌ ಜೀವನಾಶಮಿತೋ ಗತೌ |
ರಾಜಾ ಪುತ್ರವಿಹೀನಶ್ಚ ಸ್ವರ್ಗಂ ದಶರಥೋ ಗತಃ || 2.92.25 ||

ಕ್ರೋಧನಾಮಕೃತಪ್ರಜ್ಞಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಂ ಸುಭಗಮಾನಿನೀಂ |
ಐಶ್ವರ್ಯಕಾಮಾಂ ಕೈಕೇಯೀಮನಾರ್ಯಮಾರ್ಯರೂಪಿಣೀಂ || 2.92.26 ||

ಮಮೈತಾಂ ಮಾತರಂ ವಿದ್ಧಿ ನೃಶಂಸಾಂ ಪಾಪನಿಶ್ಚಯಾಂ |
ಯತೋಮೂಲಂ ಹಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ ವ್ಯಸನಂ ಮಹದಾತ್ಮನಃ || 2.92.27 ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನರಶಾರ್ದೂಲೋ ಬಾಷ್ಪಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾ |
ವಿನಿಶ್ಚಸ್ಯ ಸ ತಾಮ್ರಾಕ್ಷಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ನಾಗ ಇವ ಶ್ವಸನ್ || 2.92.28 ||

ಭರದ್ವಾಜೋ ಮಹರ್ಷಿಸ್ತಂ ಬ್ರುವಂತಂ ಭರತಂ ತದಾ |
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮಹಾಬುದ್ಧಿರಿದಂ ವಚನಮರ್ಥವಿತ್ || 2.92.29 ||

ನ ದೋಷೇಣಾವಗಂತವ್ಯಾ ಕೈಕೇಯೀ ಭರತ ತ್ವಯಾ |
ರಾಮಪ್ರವ್ರಾಜನಂ ಹೈತತ್ ಸುಖೋದರ್ಕಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || 2.92.30 ||

ದೇವಾನಾಂ ದಾನವಾನಾಂ ಚ ಋಷೀಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ |
ಹಿತಮೇವ ಭವಿಷ್ಯದ್ಧಿ ರಾಮಪ್ರವ್ರಾಜನಾದಿಹ || 2.92.31 ||

ಅಭಿವಾದ್ಯ ತು ಸಂಸಿದ್ಧಃ ಕೃತ್ವಾ ಚೈನಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ |
ಆಮಂತ್ರ್ಯ ಭರತಃ ಸೈನ್ಯಂ ಯುಜ್ಯತಾಮಿತಿ ಚಾಬ್ರವೀತ್ || 2.92.32 ||

ತತೋ ವಾಜಿರಥಾನ್ ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಿವ್ಯಾನ್ ಹೇಮವಿಭೂಷಿತಾನ್ |
ಅಧ್ಯಾರೋಹತ್ ಪ್ರಯಾಣಾರ್ಥಂ ಬಹೂನ್ ಬಹುವಿಧೋ ಜನಃ || 2.92.33 ||

ಗಜಕನ್ಯಾ ಗಜಾಶ್ಚೈವ ಹೇಮಕಕ್ಷ್ಯಾಃ ಪತಾಕಿನಃ |
ಜೀಮೂತಾ ಇವ ಘರ್ಮಾಂತೇ ಸಘೋಷಾಃ ಸಂಪ್ರತಸ್ಥಿರೇ || 2.92.34 ||

ವಿವಿಧಾನ್ಯಪಿ ಯಾನಾನಿ ಮಹಾಂತಿ ಚ ಲಘೂನಿ ಚ |
ಪ್ರಯಯುಃ ಸುಮಹಾರ್ಹಾಣಿ ಪಾದೈರಪಿ ಪದಾತಯಃ || 2.92.35 ||

ಅಥ ಯಾನಪ್ರವೇಕೈಸ್ತು ಕೌಸಲ್ಯಾಪ್ರಮುಖಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
ರಾಮದರ್ಶನಕಾಂಕ್ಷಿಣ್ಯಃ ಪ್ರಯಯುರ್ಮುದಿತಾಸ್ತದಾ || 2.92.36 ||

ಚಂದ್ರಾರ್ಕತರುಣಾಭಾಸಾಂ ನಿಯುಕ್ತಾಂ ಶಿಬಿಕಾಂಶುಭಾಂ |
ಆಸ್ಥಾಯ ಪ್ರಯಯೌ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಭರತಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ || 2.92.37 ||

ಸಾ ಪ್ರಯಾತಾ ಮಹಾಸೇನಾ ಗಜವಾಜಿಸಮಾಕುಲಾ |
ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮಾವೃತ್ಯ ಮಹಾಮೇಘ ಇವೋತ್ಥಿತಃ || 2.92.38 ||

ವನಾನಿ ಚ ವ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ಜುಷ್ಟಾನಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ |
ಗಂಗಾಯಾಃ ಪರವೇಲಾಯಾಂ ಗಿರಿಷ್ಠಥ ನದೀಷ್ಟಪಿ || 2.92.39 ||

ಸಾ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಟದ್ವಿಪವಾಜಿಯೂಥಾ
ವಿತ್ರಾಸಯಂತೀ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಸಂಘಾನ್ |

ಮಹದ್ವನಂ ತತ್ ಪ್ರವಿಗಾಹಮಾನಾ
ರರಾಜ ಸೇನಾ ಭರತಸ್ಯ ತತ್ರ || 2.92.40 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ದ್ವಿನವತಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ||